

Jan Charytański

"Die christliche Eucharistiefeier als dramatische Darstellung des geschichtlichen Abendmahles", Josef Pascher, München 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 39/1, 180-181

1969

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

czące głoszenia słowa Bożego, a mianowicie prace Th. Kampmanna i M. Schmausa. Instruktywny jest również artykuł Kl. Mörsdorfa, analizujący wzajemny stosunek ujęcia prawnego i liturgicznego sakramentu małżeństwa chrześcijańskiego, roli małżonków i roli Boga poprzez Kościoł i w Kościele.

W drugiej grupie tematycznej przeważają przyczynki do historii liturgii z najróżniejszych jej dziedzin. Na czoło jednak wysuwają się prace historyczne rzucające światło na zagadnienia teologii liturgii. Do posiadających większe znaczenie dla realizowanej obecnie reformy zaliczyć należy artykuł Ph. Hofmeistera, rozważający historycznie, a jednocześnie teologicznie zagadnienie obrzędów profesji i ślubów zakonnych, zwłaszcza ich związku z Mszą św. Tego samego typu jest praca J. A. Jungmanna, omawiająca zagadnienie W. Piątku jako dnia świętego. Autor odrzuca sformułowanie głoszące, że W. Piątek był dniem wolnym od pracy, a udowadnia historycznie znaczenie prawdziwie chrześcijańskie „świętości” tego dnia, polegające na uczestnictwie wiernych w liturgii.

W tej samej grupie tematycznej można umieścić trzy artykuły dotyczące Eucharystii. K. Weinzierl omawia naukę o Eucharystii zawartą w trzeciej części dekretu Gracjana. E. Iserloh natomiast omawia stan dyskusji nad Eucharystią w pierwszej fazie Soboru Trydenckiego w Bolonii. Chodzi w tym wypadku przede wszystkim o pojęcie ofiary i wspomnienia, oraz ich wzajemny stosunek. Bardzo ciekawym jest artykuł J. Wagnera o planie kościoła w St. Gallen z czasów karolińskich. Analizując plan i wystrój wewnętrzny autor ukazuje zmianę mentalności odnośnie Mszy św. Kościół przestaje być *domus ecclesiae*, a staje się *templum*, zbiorowiskiem poszczególnych miejsc kultycznych. Zaznacza się więc rozbitcie poprzedniej wspólnoty eucharystycznej, klerikalizacja liturgii, przerost kultu świętych, a wreszcie zwrócenie uwagi na owoce Eucharystii.

Na pograniczu drugiej i trzeciej grupy tematycznej można umieścić artykuł E. J. Lengelinga, dotyczący zagadnienia obrzędów święcenia wody chrzcielnej. Analizuje on zarówno historię, jak i treść obecnej formy, a następnie omawiając konieczność zreformowania jej podaje własny projekt. Th. Bogler przedstawia reformy przeprowadzone już przed soborem, ukazuje ich braki i stawia na przyszłość postulat głębszego wniknięcia w skarbiec tradycji. Można powiedzieć, że *Konstytucja o Liturgii świętej* tę właśnie drogę ukazuje przyszłej reformie. Natomiast artykuł A. Scheuermanna stoi w pewnej sprzeczności z duchem tej *Konstytucji*, idąc raczej dalej po linii rubrycystyki trydenckiej. W tym właśnie duchu rozważa on zagadnienie karność liturgicznej, powołując się w pierwszym rzędzie na wszystkie uprzednie dokumenty Kościoła odnośnie prawodawstwa liturgicznego.

Mimo braku organicznej więzi między poszczególnymi zagadnieniami trzeba stwierdzić na korzyść pozycji, że większość artykułów jest opracowana naukowo i całość stanowi skarbiec zarówno dla historyków, jak i teologów liturgii. Natomiast byłaby ona zbyt trudna i mało korzystna dla amatorów, których mógłby nieco zwieść tytuł, zapowiadający pewną syntezę.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

JOSEF PASCHER, *Die christliche Eucharistiefeier als dramatische Darstellung des geschichtlichen Abendmahles*, München 1958, Max Hueber Verlag, s. 15.

Ta niewielka książeczka stanowi 24 zeszyt serii *Münchener Universitätsreden* i zawiera przemówienie J. Paschera, przyjmującego godność rektora uniwersytetu monachijskiego.

Autor postawił sobie za cel, zaznaczony w tytule, przeanalizowanie liturgii Mszy świętej jako dramatu odtwarzającego Ostatnią Wieczerzę. Zastrzega się wyraźnie, że nie chce poruszać innych zagadnień związanych z Eucharystią.

Z tego właśnie punktu widzenia podkreśla charakter społeczny Mszy świętej i czynny w niej udział wszystkich obecnych. Schematem podstawowym tego dramatu jest wspólna wieczerza, ale z tego nie wynika — według autora — konieczność rzeczywistego pożywiania przez wszystkich. Forma przedstawienia owej Wieczerzy może mieć różny stopień doskonałości. Następnie szczególnie mocno podkreśla modlitwę dziękczynienia i błogosławieństwa. Szczyt udratyzowania widzi w opowiadaniu ustanowienia Eucharystii, szczególnie podkreślony przez formę tej opowieści i gesty celebransa.

Ujęcie to jest ogromnie ciekawe, ukazane żywo i pięknym językiem. Nie mniej budzą się pewne zastrzeżenia. Czy nie zabrakło w nim czegoś najistotniejszego, a mianowicie misterium, obecności tego samego Kapłana i Ofiary?! Czy rola wiernych nie staje się jedynie czymś zewnętrznym jak w misteriach średniowiecznych? Czy wreszcie Msza św., rozważana z takiego właśnie punktu widzenia, nie traci swych najistotniejszych i aktualnych wartości dzieła zbawienia, ogarniającego cały świat?!

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa

JOSEF PIEPER, *Grundformen sozialer Spielregeln*, Frankfurt am Main 1966, Verlag Josef Knecht, s. 199.

Autor opracował swą książkę z myślą o studentach socjologii, ale również dla służenia pomocą wszystkim, którzy zajmują się wychowaniem młodzieży, a więc nauczycielom, wychowawcom i duchownym.

Pobieżna lektura tej pracy stawia pod znakiem zapytania ten drugi cel. Autor zdaje się bowiem tkwić całkowicie w abstrakcyjnych, naukowych rozważaniach. Rozróżnia trzy zasadnicze formy życia społecznego: *Gemeinschaft*, *Gesellschaft*, *Organisation*. Wydaje się, że najlepiej można je przetłumaczyć: wspólnota, społeczność, organizacja. Dla każdej z powyższych form autor stara się ędczukać *Spielregeln* — zasady wzajemności, wpływające z istoty tych form. Są one różne w różnych formach. Dodaje jednak autor natychmiast, że w rzeczywistości formy te nigdy nie występują w izolacji, jak również różne *Spielregeln* obowiązują tego samego człowieka w stosunku do tej samej osoby w zależności od tego, czy w danej chwili stanowią oni wspólnotę, społeczność, czy też organizację.

Obok tych zasadniczych form autor wyróżnia ponadto: masę, „grę sił” i „spontaniczną jedność wynikającą z właściwości jednostek”. W tych formach społecznych nie można jednak mówić o *Spielregeln* w ścisłym znaczeniu.

Po wnikliwym przestudiowaniu rozważań teoretycznych autora, czytelnik odkryje na pewno ich znaczenie dla właściwego ustawienia wychowania społecznego. Wychowanie bowiem do współżycia wśród ludzi polega właśnie na doprowadzeniu wychowanka do zrozumienia i uznania tych analizowanych form społecznych i odpowiadających im zasad wzajemności. Zadaniem wychowania jest ponadto uzdolnienie wychowanka do ich świadomej i trafnej realizacji. Stosowanie bowiem zasad wzajemności charakterystycznych dla danej formy w innych formach współżycia społecznego prowadzi do konfliktów i dezorganizuje życie społeczne.

Ks. Jan Charytański SJ, Warszawa